Marzena REMLEIN

PODSTAWOWE PROBLEMY KONSOLIDACJI SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH W PROCESIE ŁĄCZENIA SIĘ PRZEDSIĘBIORSTW

1. Uwagi wstępne

Z końcem lat osiemdziesiątych naszego stulecia rozpoczęto w Polsce świadomą, konsekwentną budowę gospodarki kapitalistycznej. To przejście do nowego systemu ekonomicznego wymaga wielu zmian w regulacjach prawnych i zasadach gospodarczych. W wyniku procesu przemian wiele przedsiębiorstw[1] państwowych zostało sprywatyzowanych, a ich akcje zostały zakupione zarówno przez osoby prawne (np. banki), jak i osoby fizyczne. W odniesieniu do spółek rejestrowanych na giełdzie akcje te stały się przedmiotem obrotu na giełdzie papierów wartościowych. Oznacza to, że w nowej rzeczywistości powstaje i kształtuje się na wzór zachodni rynek kapitałowy.

W krajach o rozwiniętym rynku kapitałowym obok zakupu akcji spółek duże znaczenie ma wzajemna wymiana między spółkami ich akcji własnych – dochodzi wówczas do tzw. łączenia się spółek (business combination)[2].

---

[1] Przedsiębiorstwo rozumiane jest, zgodnie z art. 55[1] Kodeksu cywilnego, jako zespół składników materialnych i niematerialnych, przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych. Obejmuje ono wszystko, co wchodzi w jego skład, bez względu na formę prawną, a w szczególności:

1) firmę (nazwę), znaki towarowe i inne oznaczenia indywidualizujące przedsiębiorstwo,
2) księgi handlowe,
3) nieruchomości i ruchomości należące do przedsiębiorstwa, w tym produkty i materiały,
4) patenty, wzory użytkowe i zdobnicze,
5) zobowiązania i obciążenia związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa,
6) prawa wynikające z najmu i dzierżawy lokali zajmowanych przez przedsiębiorstwo.

Zamiennie będą stosowane terminy „przedsiębiorstwo", „spółka", „firma". W wypadku przedsiębiorstw, których właścicielem jest państwo, używany będzie termin „przedsiębiorstwo państwowe".

[2] Terminy „łączenie się spółek" i „wymiana akcji spółek" będą przedmiotem precyzyjnego opisu w dalszej części opracowania.

Celem niniejszego opracowania jest zapoznanie czytelnika z problemami łączenia się przedsiębiorstw oraz przedstawienie metod prezentacji w bilansie i rachunku wyników skutków konsolidacji wykorzystywanych w rachunkowości łączących się podmiotów[3]. Aby zrealizować cel opracowania, rozważania oparto na międzynarodowych regulacjach dotyczących rachunkowości w strukturach złożonych, bazując na literaturze anglojęzycznej, VII Dyrektywie EWG oraz Międzynarodowych Standardach Rachunkowości[4].

2. Istota i sposoby łączenia się przedsiębiorstw

Z obserwacji życia gospodarczego krajów o rozwiniętej gospodarce rynkowej wynika, iż najważniejszą, a jednocześnie najwcześniejszą (pierwsza połowa XIX w.) przyczyną łączenia się spółek są względy ekonomiczne. Jako pierwotną przyczynę nabywania akcji innych spółek podaje się zróżnicowaną pozycję konkurencyjną spółek. Duże spółki dzięki wykupowi akcji podporządkowywały mniejsze, rozszerzały swoje pole działania, przez co wzmacniały swoje pozycje. Jednocześnie mniejsze, podporządkowane lub wręcz inkorporowane spółki często były zadowolone z takiego stanu rzeczy, ponieważ połączenie z silniejszym partnerem zmniejszało ryzyko bankructwa i dawało szansę poprawy swojej sytuacji ekonomicznej.

Korzyści płynące z łączenia się przedsiębiorstw były upatrywane również przez spółki o zbliżonej sile konkurencyjnej, które dobrowolnie łączyły się w celu zwiększenia produkcji i prowadzenia sprzedaży na większą skalę[5].

Proces łączenia się przedsiębiorstw został zapoczątkowany w pierwszej połowie XIX w. w Stanach Zjednoczonych. Nasilił się on w ostatnim dziesięcioleciu ubiegłego stulecia. W latach 1887 - 1897 dokonano 86 połączeń o łącznym kapitale 1,5 mln dolarów, a w okresie ostatnich trzech lat XIX w. – 149 połączeń o łącznym kapitale 4 mld dolarów[6]. Wzmożony proces łączenia się przedsiębiorstw trwał w USA do 1907 r. i traktowany jest w historii Stanów Zjednoczonych jako najważniejszy, ostatecznie bowiem przesądził o monopolistycznym charakterze kapitalizmu amerykańskiego. W Wielkiej Brytanii i Europie kontynentalnej proces łączenia się przedsiębiorstw rozpoczął się dopiero w latach 1919 - 1922, lecz od samego początku stał się on bardzo powszechny[7].

---

[3] Artykuł jest częścią całości prezentowanej w postaci pracy doktorskiej, która dotyczy skonsolidowanych sprawozdań finansowych (Consolidated Financial Statements) i został napisany według stanu prawnego obowiązującego w Polsce na koniec grudnia 1993 r.

[4] International Accounting Standards. International Accounting Standard Committee, 1985, 1987 i 1990.

[5] Por. **E. Domańska**, Kapitalizm menedżerski, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1986, s. 40

[6] Por. ibidem, s.39.

[7] Por. **C. Nobes, R. Parker**, Comparative International Accounting, Philip Allan Publisher Ltd., London 1985.

Obecnie przedsiębiorstwa powstałe w wyniku połączenia można spotkać prawie na całym świecie. Jednak uregulowania prawne dotyczące problemu łączenia i funkcjonowania połączonych przedsiębiorstw w poszczególnych krajach różnią się, przy czym największe różnice widoczne są w przepisach krajów Europy kontynentalnej oraz Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Kwestie jednolitego podejścia do problemu łączenia się przedsiębiorstw regulują Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

Zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości nr 22 „Połączenia przedsiębiorstw", opublikowanym w styczniu 1985 r., połączenie przedsiębiorstw ma miejsce wówczas, gdy „przedsiębiorstwo uzyskuje kontrolę nad innym przedsiębiorstwem lub wieloma przedsiębiorstwami" lub gdy dochodzi do „łączenia się interesów dwu lub więcej przedsiębiorstw"[8].

W wyniku procesu łączenia się przedsiębiorstw powstały wielkie korporacje, których rozwój był możliwy właśnie dzięki skutkom połączenia. Obecnie coraz częściej firmy łączą się, aby wzmocnić swoją pozycję na rynku czy nawet uchronić się przed bankructwem. W praktyce przedsiębiorstwa łączą się w trojaki sposób:

1) poziomo,
2) pionowo,
3) w konglomerat.

Połączenie poziome ma miejsce wówczas, gdy firmy produkujące lub sprzedające porównywalne wyroby łączą się w celu stworzenia silnej, konkurencyjnej jednostki (zbliżonej pozycją do monopolu).

W połączeniu pionowym łączą się przedsiębiorstwa, które znajdują się w tym samym łańcuchu produkcyjnym i istnieją między nimi związki typu dostawca–klient. Przykładowo, trudności w dopływie surowców mogą zostać rozwiązane przez połączenie „w dół", natomiast kłopoty z dystrybucją – przez połączenie „w górę".

Konglomerat powstaje w wyniku połączenia się przedsiębiorstw, które zajmują się różnorodną działalnością, reprezentują różne branże[9].

Nie wszystkie jednak połączenia dokonywane są w ten sam sposób. Jak wynika z definicji podanej w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 22, połączenie przedsiębiorstw może nastąpić dwoma sposobami (drogami), tj. przez:

1) nabycie (przejęcie) takiej liczby akcji (udziałów) jednego przedsiębiorstwa przez drugie, która daje możliwość kontrolowania (odpowiada to angielskiemu terminowi acquisition),

2) łączenie interesów przedsiębiorstw, czyli fuzja (merger).

Z fuzją mamy do czynienia wówczas, gdy „akcjonariusze dwu lub więcej przedsiębiorstw łączą w jedną jednostkę całość lub prawie całość aktywów netto

---

[8] Por. Międzynarodowy Standard Rachunkowości 22, Połączenia przedsiębiorstw, „Biuletyn Krajowej Rady Dyplomowanych Biegłych Księgowych Stowarzyszenia Księgowych w Polsce", nr 62, Warszawa 1992.

[9] Por. **M. Glautier**, B. **Underdown**, Accounting Theory and Practice, Pitman Publishing, London 1991, s. 270.

i działalności przedsiębiorstw w taki sposób, aby osiągnąć ciągłe, wspólne uczestnictwo w ryzyku i korzyściach połączonej jednostki"[10].

Istotną cechą połączenia się przedsiębiorstw w drodze łączenia interesów jest wymiana między łączącymi się spółkami swoich akcji zwyczajnych z prawem głosu. Oznacza to, że jedna spółka zakupuje akcje drugiej spółki, płacąc za nie swoimi akcjami. W wypadku połączenia się przedsiębiorstw w drodze fuzji zarządy łączących się przedsiębiorstw popierają ten związek i wspólnie kontynuują swoją działalność w zarządzie nowej jednostki. Istotna jest również wcześniejsza niezależność łączących się podmiotów, a po połączeniu żadna ze stron nie powinna dominować nad drugą. Dla nowo powstałej jednostki prowadzona jest jedna księgowość, która dostarcza informacji niezbędnych do sporządzenia jednego zestawu obowiązujących sprawozdań finansowych, tj. bilansu i rachunku wyników.

Większość jednak połączeń przedsiębiorstw odbywa się drogą nabycia, które polega na zakupie akcji (udziałów) jednego przedsiębiorstwa przez inne, większe przedsiębiorstwo, które tym samym otrzymuje możliwość kontroli, co oznacza uzyskanie przez to przedsiębiorstwo bezpośrednio lub pośrednio więcej niż połowy głosów w przedsiębiorstwie nabytym. Teoretycznie kontrolę nad inną spółką zapewnia posiadanie nieco więcej niż 50% akcji tej spółki, jednakże ze względu na to, że część portfela akcyjnego jest w posiadaniu wielu właścicieli, mających niewielką liczbę akcji, nawet posiadanie mniej niż 50% akcji gwarantuje w praktyce kontrolę spółki. Ze względu na to, że firma nabyta może z kolei posiadać akcje innych firm, pozwala to na kontrolowanie kapitałów wielokrotnie przewyższających własne kapitały.

W wyniku takiej operacji tworzy się tzw. grupa przedsiębiorstw, zwana holdingiem, z przedsiębiorstwem dominującym (firmą macierzystą, parent company) – nabywającym akcje (udziały) oraz przedsiębiorstwami podporządkowanymi (firmami afiliowanymi, subsidiaries), których akcje (udziały) zostały nabyte[11]. Na ogół holdingi tworzone są przez wielkie przedsiębiorstwa lub banki w celu uzyskania kontroli nad przedsiębiorstwami, których działalność wiąże się pośrednio lub bezpośrednio z ich działalnością. Każda jednak z tych firm zachowuje swoją odrębność oraz stan prawny, prowadzi oddzielną księgowość i przygotowuje oddzielne sprawozdania finansowe, które stanowią podstawę do sporządzenia sprawozdań finansowych całej grupy.

Jeżeli jedno przedsiębiorstwo posiada więcej niż połowę akcji drugiego przedsiębiorstwa, to jest to holding jawny, natomiast jeśli występują zależności między przedsiębiorstwami wynikające z posiadania akcji, które nie dają prawa głosu, przy równoczesnym występowaniu łańcucha powiązań między przedsiębiorstwami, to wówczas mamy do czynienia z holdingiem ukrytym. Oznacza to, że jeśli spółka C jest spółką podporządkowaną spółce B, a ta z kolei jest podporządkowana spółce A, to niejako automatycznie spółka A jest spółką dominującą w stosunku do spółki C[12].

---

[10] Por. Międzynarodowy Standard Rachunkowości 22.

[11] Por. **S. Matulich, L. Heitger**, Financial Accounting, McGraw-Hill Book Company, New York 1980, s. 603.

[12] Por. **M. Zygierewicz**, Holding po polsku, „Firma", 1992, nr 14.

Specyficzną formą holdingu jest koncentracja personalna. Nie wymaga ona ponoszenia nakładów związanych z założeniem i prowadzeniem spółki. Wystarczające dla funkcjonowania takiego holdingu jest łączenie istotnych funkcji kierowniczych w podmiotach gospodarczych. Oznacza to, że kadra kierownicza jednego przedsiębiorstwa faktycznie zarządza drugim przedsiębiorstwem, bez względu na relacje kapitałowe między przedsiębiorstwami. Ten rodzaj holdingu nazywany jest holdingiem personalnym lub zarządzającym[13].

Inny rodzaj holdingu to holding finansowy, którego skład jest jednorodny. Tworzą go instytucje finansowe, a więc instytucje kredytowe, takie jak banki, oraz instytucje inwestycyjne, które na własny rachunek lub na życzenie klienta angażują środki w obrót papierami wartościowymi[14].

Holding mieszany ma miejsce wówczas, gdy przedsiębiorstwo dominujące ma niefinansowy profil działania, a przedsiębiorstwa jemu podporządkowane są instytucjami finansowymi. Tego typu holding jest tworzony z myślą o obniżce kosztów bankowych oraz aktywnym uczestnictwie na rynku walutowym i pieniężno-kapitałowym[15]. Przykładem holdingu mieszanego może być działająca od 1991 r. na polskim rynku korporacja British-American Tobacco Co. Ltd., która oprócz kapitału zaangażowanego w działalność przemysłową (produkcja i dystrybucja papierosów) posiada akcje towarzystw ubezpieczeniowych.

W wypadku gdy przedsiębiorstwo nabywa mniejszą liczbę akcji drugiego przedsiębiorstwa, tj. od 20 do 50%, ale ma znaczący wpływ na to przedsiębiorstwo bez jego podporządkowania, to dane przedsiębiorstwo uznaje się za przedsiębiorstwo stowarzyszone (associate company). Za znaczący wpływ należy rozumieć możliwość uczestniczenia przedsiębiorstwa inwestującego w podejmowaniu decyzji co do polityki finansowej i operatywnej przedsiębiorstwa stowarzyszonego, ale nie kontroli wykonania tej polityki[16].

Jeśli przedsiębiorstwo posiada mniej niż 20% akcji innych przedsiębiorstw, to mówi się o lokatach kapitałowych. W myśl Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 25 „Lokaty kapitałowe", opracowanego w styczniu 1987 r., lokatę kapitałową należy rozumieć jako „aktyw utrzymywany przez przedsiębiorstwo w celu zwiększenia zamożności drogą partycypacji (tj. dywidendy), zwiększenia kapitału lub innych korzyści dla przedsiębiorstwa inwestującego, jak np. płynących ze stosunków handlowych"[17].

Łączenie się przedsiębiorstw zmusiło rachunkowość do poszukiwania nowych rozwiązań, odpowiadających randze problemu. Po raz pierwszy w 1904 r. na Kon-

---

[13] Por. **J. Bielawny**, Przeciw holdingom personalnym, „Firma", 1991, nr 10.

[14] Por. **J. K. Solarz**, Holding finansowy, Centrum Informacji Menedżera, Warszawa 1992, s. 9-10.

[15] Por. ibidem, s. 13.

[16] Por. Międzynarodowy Standard Rachunkowości 28, Lokaty kapitałowe w przedsiębiorstwach stowarzyszonych, „Biuletyn Krajowej Rady Dyplomowanych Biegłych Księgowych Stowarzyszenia Księgowych w Polsce", nr 64, Warszawa 1992.

[17] Międzynarodowy Standard Rachunkowości 25, Lokaty kapitałowe, „Biuletyn Krajowej Rady Dyplomowanych Biegłych Księgowych Stowarzyszenia Księgowych w Polsce", nr 63, Warszawa 1992.

rów wartościowych lub innych aktywów. Ustalona wartość zakupu powiększona o koszty zakupu stanowi cenę (koszt) nabycia.

Jeżeli cena nabycia jest wyższa aniżeli godziwa wartość poszczególnych. zakupionych aktywów netto, to różnica pojawia się albo jako składnik aktywów o nazwie „wartość firmy" (goodwill) i jest amortyzowana systematycznie przez okres użytkowania nie dłuższy niż 5 lat (chyba, że zostanie ustalony dłuższy okres użytkowania, który nie powinien jednak przekraczać 20 lat), albo jako bezpośrednia korekta kapitałów własnych.

Natomiast jeśli cena nabycia jest mniejsza od sumy godziwych wartości poszczególnych, zakupionych aktywów netto, to należy ją potraktować jako ujemną wartość firmy, która może być bądź rozliczana w czasie jako dochód, bądź rozliczana między poszczególne, podlegające amortyzacji, zakupione aktywa niepieniężne w stosunku do ich godziwej wartości, bądź też może być natychmiast odpisana na kapitał własny.

Metoda zakupu w praktyce stosowana jest najczęściej. Może być wykorzystywana w rachunkowości „łączenia się interesów", lecz tylko wtedy, gdy przedsiębiorstwo nabywa od 50 do 90% akcji innego przedsiębiorstwa w zamian za akcje własne. Natomiast stosowana jest zawsze w wypadku połączenia się przedsiębiorstw drogą nabycia jednego przedsiębiorstwa przez drugie, czyli w holdingu. Tak więc metoda zakupu pojawi się zawsze w momencie sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych, które polega na agregacji poszczególnych bilansów i rachunków wyników przedsiębiorstw podporządkowanych oraz przedsiębiorstwa dominującego, przy czym sprawozdania tego drugiego są wykorzystywane jako baza.

4. Skonsolidowane sprawozdania finansowe

Celem przygotowywania skonsolidowanych sprawozdań finansowych jest prezentacja finansowych rezultatów i pozycji finansowej poszczególnych przedsiębiorstw w grupie, tak jak gdyby były one pojedynczymi przedsiębiorstwami oraz zaprezentowanie sprawozdań grupy jako całości. Aby ten cel został osiągnięty, należy w sprawozdaniach dokonać korekt, polegających na usunięciu wszystkich skutków transakcji, które miały miejsce wewnątrz grupy.

W wypadku gdy wewnątrz grupy doszło do transakcji kupna–sprzedaży, wówczas należy wyeliminować z jednej strony przychody osiągnięte z tytułu sprzedaży dóbr i usług, a z drugiej strony – wydatki poniesione na zakup tych dóbr i usług. Podobnie należy uczynić z otrzymanym przez jedno przedsiębiorstwo w grupie i zapłaconym przez inne przedsiębiorstwo z tej samej grupy czynszem, opłatą licencyjna i dywidendami.

Następnym krokiem jest usunięcie zysków i strat, które zostały ujęte w aktywach (zapasach) poszczególnych przedsiębiorstw, a które pojawiły się jako skutek wewnątrzgrupowej transakcji. Przedsiębiorstwa tworzące holding sprzedają wzajemnie swoje wyroby po cenie zbytu, tak więc cena, którą płaci jedno przedsiębiorstwo z grupy, zawiera zysk osiągnięty na tej sprzedaży przez drugie przedsiębiorstwo tej

samej grupy. Jeśli zakupione wyroby nie zostaną sprzedane i w dniu sporządzania bilansu będą magazynowane, to wartość zapasów należy pomniejszyć o kwotę zawartego w cenie sprzedaży zysku.

W dalszej kolejności należy wyeliminować wzajemne zobowiązania i należności, zarówno długo-, jak i krótkoterminowe.

Sporządzając skonsolidowany bilans, należy również skorygować inwestycje (lokaty) dokonane przez przedsiębiorstwo dominujące w przedsiębiorstwach podporządkowanych. Należy wykazać w bilansie grupy tylko te inwestycje (lokaty), które zostały poczynione poza grupą.

Oprócz wymienionych korekt w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych uwzględnia się:

1) wyemitowane akcje – w bilansie będą wykazywane w wartości rynkowej,

2) zyski do podziału przedsiębiorstw podporządkowanych – są one zamrażane i nie są dostępne do podziału w grupie,

3) udział mniejszościowy (minority interest), który wynika z faktu, że przedsiębiorstwo dominujące posiada mniej niż 100% ogólnego wyemitowanego kapitału przedsiębiorstwa podporządkowanego (innymi słowy, istnieją tacy posiadacze akcji przedsiębiorstwa podporządkowanego, którzy nie należą do grupy, a którzy mają swój udział w zysku i aktywach netto przedsiębiorstwa podporządkowanego i należy ten fakt uwzględnić w procesie konsolidacji).

Zagadnienia dotyczące łączenia się przedsiębiorstw są w Polsce mało znane, nie było również potrzeby sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Wprawdzie w latach sześćdziesiątych były sporządzane tzw. zbiorcze sprawozdania dla zjednoczeń, a w latach siedemdziesiątych dla tzw. wielkich organizacji gospodarczych, ale trudno je utożsamiać ze sprawozdaniami skonsolidowanymi w rozumieniu przedstawionym powyżej, sporządzane bowiem były przez agregację danych pochodzących z poszczególnych sprawozdań.

Obecnie, gdy na polskim rynku pojawiają się sprywatyzowane przedsiębiorstwa oraz grupy przedsiębiorstw, problem konsolidacji staje się bardzo aktualny. Niestety polskie prawodawstwo wykazuje w tej materii brak uregulowań, nie ma bowiem przepisów prawnych dotyczących problemu konsolidacji. Zagadnienie to jest jednak częściowo przedstawione przez:

1) Kodeks handlowy z 1934 r.[22]

2) ustawę: prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych[23], która podaje definicję podmiotu dominującego,

3) ustawę o spółkach z udziałem zagranicznym[24], definiującą pojęcie podmiotu zależnego,

---

[22] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz. U. nr 16, 1964, poz. 93.

[23] Dz. U. nr 35, 1991, poz. 155.

[24] Dz. U. nr 60, 1991, poz. 253.

4) ustawę o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych[25], w myśl której spółka powstała zgodnie z tą ustawą może być jednoosobowym założycielem spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Tak więc polskie ustawodawstwo umożliwia tworzenie struktur holdingowych, nie podaje jednak formalnego sposobu rozwiązania zagadnień podatkowych, ewidencyjnych, rozliczeniowych dla tych struktur. Holding bowiem w Polsce podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych w taki sam sposób, jak każda osoba prawna. Nie ma zatem takiego zbioru przepisów prawnych, które traktowałyby problem łączenia się przedsiębiorstw oraz sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych kompleksowo.

W dobie rosnącej liczby prywatyzowanych przedsiębiorstw określenie jednolitych zasad łączenia się przedsiębiorstw, ich funkcjonowania oraz sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych zgodnie z wymogami prawa podatkowego w gospodarce rynkowej, jak i uregulowań zawartych w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości staje się problemem, który wymaga szybkiego rozwiązania.

5. Uwagi końcowe

Zarówno w krajach rozwiniętych, jak i w krajach rozwijających się duże znaczenie mają takie formy łączenia się przedsiębiorstw, jak:

1) fuzja, czyli łączenie interesów przedsiębiorstw, polegające na wymianie między łączącymi się przedsiębiorstwami swoich akcji zwyczajnych z prawem głosu,

2) nabycie (przejęcie), polegające na zakupie takiej liczby akcji drugiego przedsiębiorstwa, która daje możliwość kontroli.

W wyniku połączenia się przedsiębiorstw w drodze fuzji powstaje nowa jednostka, dla której prowadzona jest jedna księgowość i sporządzany jest jeden zestaw obowiązujących sprawozdań finansowych.

W wyniku połączenia się przedsiębiorstw w drodze wykupu akcji jednego przedsiębiorstwa przez inne przedsiębiorstwo, dającego mu przez to możliwość kontroli (teoretycznie więcej niż 50%), powstaje tzw. grupa przedsiębiorstw, zwana holdingiem, w skład której wchodzi przedsiębiorstwo dominujące oraz przedsiębiorstwa podporządkowane. Każda jednak z tych firm zachowuje swoją odrębność oraz stan prawny, prowadzi oddzielną księgowość i sporządza oddzielne sprawozdania finansowe, które stanowią podstawę do sporządzenia skonsolidowanych sprawozdań finansowych.

W krajach o rozwiniętym rynku kapitałowym obecnie można już mówić o rachunkowych metodach postępowania przy sporządzaniu sprawozdań finansowych przedsiębiorstwa posiadającego akcje innych podmiotów. Wyróżnia się metodę kosztową, praw własności, łączenia interesów oraz metodę zakupu.

---

[25] Dz. U. nr 51, 1990, poz. 298.

Metoda zakupu stosowana jest zawsze w wypadku połączenia się przedsiębiorstw drogą nabycia jednego przedsiębiorstwa przez drugie, czyli w holdingu. Na holdingu ciąży obowiązek sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych, które prezentują finansową pozycję i finansowe rezultaty działalności holdingu jako całości. W związku z tym na etapie przygotowywania skonsolidowanych sprawozdań finansowych dokonuje się korekt, mających na celu usunięcie wszystkich skutków transakcji, które miały miejsce w holdingu.

BASIC PROBLEMS OF CONSOLIDATION OF FINANCIAL REPORTS IN THE PROCESS OF FUSION

Summary

The aim of the article is to show the problems of enterprise fusion and to discuss the methods of presenting the effects of consolidation in the balance sheet and in the income statement used in accountancy of the merging entities.

The article presents possible ways of enterprises' fusion and the methods of preparing financial reports of these enterprises.

The paper consists of three parts.

The first one discusses the possibilities and ways of enterprises' amalgamation. Two ways were presented – fusion and holding. This part also discusses such kinds of holdings as: unlimited holding, limited holding, personal holding, financial holding, and mixed holding. Attention was also paid to the problem of affiliated enterprise and to capital investment.

The second part of the article presents the procedure of preparing financial reports of enterprises which own the shares of other enterprises.

The third part is devoted to financial reports of the holding, i.e. consolidated financial reports the aim of which is to present the financial results and the financial situation of the group of enterprises as a whole